

UPPLÄNDSKA IDROTTSMINNEN

96 10 23

MEDLEMSBLAD FÖR UPPLANDS IDROTTHISTORISKA FÖRENING

NR 2 ÅRGÅNG 1 1996

Det blad Du nu håller i Din hand är numro 2 av vårt medlemsblad som ersätter de cirkulärskrivelser som vi brukat sända till medlemmarna. Som numro 1 räknar vi den jubileumsskrift som gavs ut med anledning av föreningens 10-årsjubileum. Bladet kommer att förutom meddelanden från styrelsen innehålla artiklar med anknytning till uppländsk idrottshistoria.

Vi vill t.ex. uppmärksamma föreningar och förbund som jubilerar och börjar med Uppsala Cykelklubb, Upplands Gymnastikförbund och Länna IF som alla uppnått en aktningsvärd ålder. Så vill vi också porträttera framstående uppländska idrottsledare och aktiva genom tiderna och har här valt allroundledaren Oscar Lindhé, som avled 1983.

Sedan sist vi hörde av oss har Upplands Idrottshistoriska Förening fyllt tio år. Detta jubileum firades med att ett 25-tal medlemmar gjorde en utflykt till Rånäs, där vår medlem Hans Davidsson hade ordnat ett fint program för oss. Vi besökte Rånäs 4 H, åt en god lunch med musikackompanjemang på Rånäs slott, besökte flera kulturhistoriskt intressanta platser i trakten, såg en konstutställning på slottet och avslutade besöket på klubbens specialidrottsplats för släggkastning.

Tyvärr var klubbens stjärna, Tore Gustafsson, förhindrad att medverka men några veteraner ställde villigt upp och demonstrerade släggkastning och även vikt kastning. Flera av de medlemmar som deltog i utflykten passade på att pröva grenarna till stor förnöjelse för oss andra. Det var tur att kastplatsen var omgärdad av ett högt nät.

Styrelsen och redaktionsgruppen hoppas nu att medlemsbladet skall bidra till ökat intresse för föreningen. Spalterna är öppna för alla medlemmar som har något att berätta eller diskutera. Deadline för nästa nummer är 2 januari 1997. Vi söker också medhjälpare som kan tänka sig att intervjua och spela in idrottsminnen på band för arkivering och kommande forskning. Ett frågeformulär finns utarbetat.

Tuga Löwén

Från styrelsens horisont

Vid den VII:de idrottshistoriska konferensen 21-22.11, som är förlagd till Jönköping i samband med Idrottsmässan, kommer föreningen att representeras av ordföranden Inga Löwdin. Temat är "Hur skall dagens Idrottssverige bevara sin historia?" Det blir paneldebatt, grupparbeten och demonstrationer. Vi får anledning att återkomma med synpunkter på konferensen.

Tyvärr har alla medlemmar ännu inte fått vår jubileumsskrift som innehåller artiklar och bilder med anknytning till uppländsk idrott och vår förenings verksamhet. På grund av de höga portokostnaderna har styrelsemedlemmarna försökt distribuera den personligen, men vi har ännu inte lyckats nå alla medlemmar. Den kan hämtas på de kommande träffarna. De medlemmar som inte hämtat skriften, kommer att få den tillsänd tillsammans med årsboken.

Om Du vill komplettera Ditt idrottsbibliotek har vi några årgångar av årsboken Idrott Historia och Samhälle. Vi realiserar lagret för 30 kronor per bok. Årgång 1994 är slutsåld. Vi har också idrotts-historiska vykort i set om 8 kort, representerande lika många grenar. Pris 30 kronor per set.

Till sist – Du har väl inte glömt att betala årsavgiften för 1996 (100 kronor). För den får Du SVIF:s årsbok och vårt eget medlemsblad. Postgironumret är 818 234-7.

Välkommen till våra träffar och hör gärna av Dig om Du vill medverka med något inlägg i medlemsbladet eller ge tips på något ämne vi bör ta upp. Vi är också tacksamma för tillgång till jubileumsskrifter från föreningar och förbund för att kunna uppmärksamma dem vid tillfälle.

UIHF:s styrelse

OBS! Vi sänder inga extra kallelser till föreningsträffarna (se sista sidan) men påminner i UNT under "FRÅN KLUBBARN".

Upplands Idrottshistoriska Förening, styrelsen 1996

Ordförande:	Inga Löwdin 018-537874	Tegnérgatan 36 C	752 27 Uppsala
Vice ordförande:	Rune Jansson 018-500228 0292-31087	Slottet, ingång C 010-2077423	752 37 Uppsala
Sekreterare:	Per Jancke 018-144213	Hjalmar Brantingsgatan 27	753 27 Uppsala
Skattmästare: (adjungerad)	Hilding Gullström 018-255104	Johannesbäcksgatan 36 A	754 33 Uppsala
Klubbmästare:	Sigvard Sandberg 018-121672	Storgatan 18 B	753 31 Uppsala
Arkivarie:	Hans-Magnus Gauffin 018-543662	Tiundagatan 53	752 31 Uppsala
Övriga ledamöter:	Elsie Ekedahl 08-59250583	Gärdesgatan 2	193 32 Sigtuna
	Rolf Pålbrant 018-302573	Hösträngsvägen 13	756 47 Uppsala
Adjungerad:	Birger Lindell 0293-50038	Yvre, Pl 9087	815 00 Tierp
Revisor:	Lars-Erik Larsson 0174-26038	Ulvåsa	740 10 Almunge

Redaktionsgrupp: Jan Andersson 018-358167, Inga Löwdin 018-537874,

Birger Persson/Bille Bild 018-381152, Arne Pettersson 018-692885, Rolf Pålbrant 018-302573

Axplock ur UCK:s tidiga historia med anledning av 90-årsjubileet

Historien om bildandet av Uppsala cykelklubb har onekligen sina poänger. Hur det hela började har Gösta Wåhlander, en av grundarna och sedermera ordförande 1908-1935, berättat i UCK:s jubileumsskrift från 1956. År 1905 hade han och några andra cykelintresserade ynglingar gått in i idrottsföreningen Gleipner. Visserligen arrangerade föreningen en tävling mellan Uppsala och Enköping, men då ingen tävling anordnades året därpå, beslöt Wåhlander tillsammans med åtta andra cykelentusiaster att bilda en egen cykelklubb. Detta skedde natten till den 14 oktober 1906, vilket berodde på att Oscar Jonsson, hos vilken man skulle få husera, och ett par av de övriga inte slutade sina arbeten förrän sent på kvällen. Då Jonsson glömt sin portnyckel fick ynglingarna klättra uppför en brandstege och via en vindslucka fira sig ned med medhavda korgar innehållande god mat och dryck. Detta glada gäng formulerade på småtimmarna det första protokollet, där alla var ense om att ge klubben namnet "Uppsala Cykel Klubb". Som klubbmärke antogs ett cykelhjul med initialerna U.C.K. och en klubbdräkt i svart triå med de svenska färgerna och klubbmärke på bröstet.

Av de till en början utförliga protokoll som finns bevarade på Folkrorelsearkivet, kan man utläsa att klubbens tävlingsverksamhet redan från början var omfattande och framgångsrik. I den första tävling där klubbens medlemmar deltog – ett 50km-lopp i Örsundsbro den 7 juli 1907 – segrade Gösta Wåhlander med brodern Adolf på andra plats. Året därpå erhöll klubben inträde i Svenska Velocipedförbundet och samma år deltog Wåhlander och Einar Käll, UCK:s sekreterare, i Mälaren runt, där Wåhlander kom 10:a medan Käll bröt loppet. Wåhlander tog sedan en första inteckning i ett vandringspris uppställt i ett klubblopp Uppsala-Stockholm-Uppsala. 1909 arrangerade klubben det första s.k. Skandinaviska cykelloppet, som då gick sträckan Uppsala - Enköping - Stockholm - Uppsala. Som bekant arrangeras fortfarande varje år "Skandis", men nu på en annan bana. Samma år återfinns ett namn, Gustaf Eriksson, som började en framgångsrik karriär med att vinna det s.k. Enköpingsloppet och Uppsala - Örsundsbro.

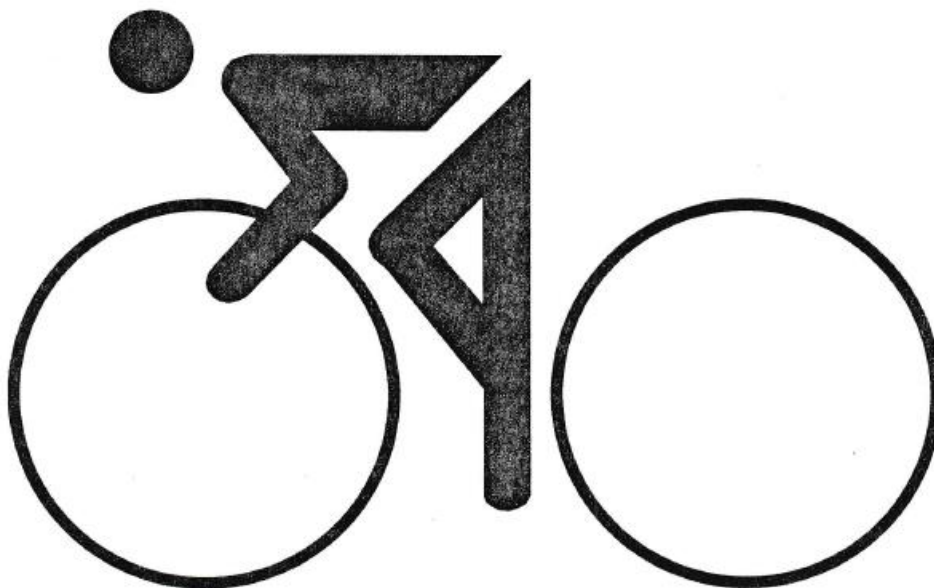
Redan 1910 fick den unga klubben äran att arrangera Svenska Mästerskapen på 10 och 100 km landsväg. Mästare på 10 km blev nämnde Gustaf Eriksson, som senare segrade i Stockholmsloppet och även hemförde UIF:s vandringspris i Uppsala - Skutskärsloppet. Detta år började UCK anordna friluftsfester, som skulle komma att stå för en betydande del av klubbens inkomster. På årsmötet 1910 kunde kassören redovisa ett överskott på inte mindre än 1581 kronor, vilket gjorde det möjligt för klubben att i fortsättningen betala såväl de dryga startavgifterna till tävlingarna, i regel 1:50-2 kr per cyklist som traktamente och resekostnader varierande mellan 2 och 10 kr, som resor till Stockholm för förtroendevalda styrelsemedlemmar i SVF såsom Gösta W. För längre utlandsresor gällde insamlade medel; så bekostades t.ex. en resa till Wien 1913 för A.W. Persson.

A.W. var för övrigt UCK:s förste stjärncyklist som debutåret hemförde både SM- och DM-titlarna på såväl 10 som 100 km och dessutom vann Mälaren runt och långdistansloppet Stockholm - Göteborg. Det kan nämnas att klubbens kostnader för A.W. Perssons alla tävlingar säsongen 1913, inkl. resor och startavgifter, uppgick till 350 kronor.

Krigsåren innebar visserligen brist på både tävlingstillfällen och -materiel, men däremot ingen brist i klubbkassan. Inkomster från bl.a. uthyrning av den egna dansbanan (25 kr/kväll) och höstfester gjorde att kassören 1918 kunde reovisa ett netto på nära 4000 kr. Året därpå ställdes inte mindre än 5000 kr till byggnadskommitténs förfogande för ett banbygge för tävlingscykel, ett projekt som tyvärr aldrig kunde realiseras. För att förse klubbmedlemmarna med bristvaran raceringar slog sig klubben även på "grossiströrelse i cykelringar".

Förutom A.W. Persson antecknade sig också ett par nytilkomna elitåkare, Ragnar och Alex Ekström för flera framskjutna placeringar åren före 1920 och R.R. Eek vann Mälaren runt 1915. A.W. upprepade för sin del bravaden att hemföra samma mästerskapssegrar som 1913.

1920-talet var det decennium då UCK, IF Thor med Ragge Malm i spetsen samt senare Fyrishofs SK, kom att dominera svensk cykelsport. Till UCK kom ett par nyförvärv – Harry Stenqvist 1922 (från UNI) och Gunnar Sköld 1923 (från Västerås CK). Stenqvist hade då nog sina bästa år bakom sig med ett OS-guld 1920 som främsta merit, medan Sköld noterades för flera framgångar i UCK:s färger. Han kom 4:a i OS 1924, var 2:a i NM 1923, 1:a på Mälaren runt samma år och 2:a på 6-dagars 1924. En annan färgstark UCK:are var Erik "Orsa" Bolin, som vann det första 6-dagarsloppet 1924 och blev Nordisk mästare samma år.

Den stora satsningen denna period var klubbens arrangemang av Hermesloppet, svensk cykels första etapplopp med gemensam start. Utan det även tidigare dokumenterat starka stödet från Nymans verkstäder, hade 60-milatävlingen Uppsala-Rättvik-Uppsala med dess stora krav på organisation, service och finansiering knappast gått att genomföra. Nymans hade för övrigt även skänkt vandringspriset, en halvmeterhög silverpokal, värderad till 2000 kr (erövrades av Ragge Malm). Om de oerhörda strapatserna under usla vägförhållanden och d:o väderlek, liksom de dråpliga duellerna mellan Malm, Sigge Lindberg och Sköld finns mycket att berätta, men det får anstå till en annan gång. De stora kostnaderna, klubbens utgifter för de fyra tävlingsåren (OS-året 1924 inställdes loppet) uppgick till hela 30000 kr och den tilltagande kritiken mot att namnet på tävlingen var detsamma som Nymans dominerande cykelmärke, gjorde att tävlingen gick för sista gången 1926.

Nästa – och senaste – storhetstid i UCK:s tävlingshistoria inföll på 40-talet. Det stora namnet då var Halle Janemar. Han hade redan som junior visat sin stora talang och bl.a. vunnit juniorklassen i "Skandis" och UCK:s juniormästerskap 1938, innan han slog igenom som senior i de många TT- och varvloppen i början på 40-talet. Janemars bästa bästa år som elitecyklist var 1944, då han vann SM på 50 km, Stockholms Grand Prix samt Slottsrundan i Uppsala. 1946 vann Halle tillsammans med sin bror Bengt och Alex Lindgren det första Stafett-SM samt blev svensk mästare för IF Thor på 500 och 5000 m skridsko. Han erövrade dessutom samma år en bronsmedalj i VM:s förföljelselopp på bana.

Rolf Pålbrant

vi gratulerar:

Upplands Gymnastikförbund 1916-1996

Upplands Gymnastikförbund bildades den 7 maj 1916 av överstelöjtnant Hjalmar Ekstedt, som sedan var förbundets ordförande under 25 år. När förbundet bildades fanns det 5 föreningar med 200 gymnaster. 1941, när Ekstedt lämnade över ordförandeklubban till kapten Gustav Liljegren, hade antalet vuxit till 150 föreningar med 2900 gymnaster. Att avhjälpa bristen på gymnastiksalar och instruktörer var förbundets viktigaste uppgifter under de första åren.

Gymnastikledarkurser på 10-12 dagar anordnades med ekonomiskt stöd från Svenska Gymnastikförbundet. Först när den värsta bristen på utbildade ledare blivit avhjälpt, fick den frivilliga gymnastiken luft under vingarna. Propaganda, uppvisningar och större gymnastikfester var viktiga medel för att stimulera intresset för den frivilliga gymnastiken. 1933 hölls i Uppsala den dittills största gymnastikfesten med uppvisningar av omkring 1500 gymnaster med bland annat massuppvisningar av 400 kvinnliga och 350 manliga gymnaster samt 500 flickor och 300 pojkar.

En annan viktig gren i förbundets verksamhet var barngymnastiklägren, som varje år från 1928 till 1939 anordnades för omkring 200 barn i åldern 8-11 år vid det naturskönt belägna Wiks slott.

Redan från starten var målet "Gymnastik åt alla". Den målsättningen är lika aktuell i dag 1996. När man läser om Hjalmar Ekstedts stora stötestenar i starten, slås man av att gymnastiksalar och ledare fortfarande är högaktuella frågor.

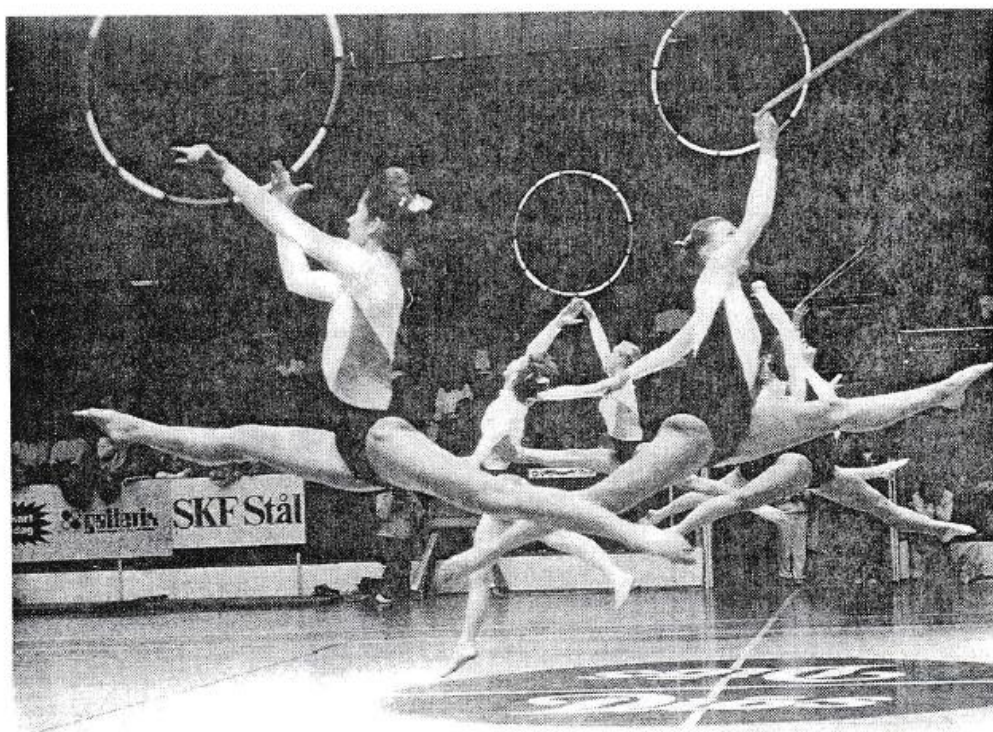

Från starten och fram till i dag har gymnastiken genomgått stora förändringar och gör det fortfarande. Utbildning av ledare har alltid varit en av förbundets viktigaste uppgifter. Lillsveds Gymnastikfolkhögskola är Svenska Gymnastikförbundets utbildningscentrum och många uppländska ledare har tillbringat oförglömliga kursveckor där. Våra årligen återkommande ledardagar, bl.a. på Wik, har också förmedlat kunskap och inspiration inför säsongstarten på höstarna. Dessa dagar har riktat sig till ledarna med det aktuellaste inom olika områden. Vem minns inte jazzen? I dag är det aerobics som gäller.

Barn gymnastiken är ett annat område som har expanderat. Gymnastikläger för barn, som startades redan av vår grundare, genomförs årligen. De var belägna på Wiks slott ända till slutet av 70-talet. När de ekonomiska förutsättningarna ändrades flyttades lägret till Lagundagården och Örsundsbro under många år. Kunskapen om barns motoriska utveckling, och om hur viktig rörelse är för barn, har medfört att man breddat den verksamheten betydligt. Familjegymnastik, mamma-barn och gymnastikavdelningar med barn från 3 år och uppåt är några exempel.

Upplands Gymnastikförbund har också haft en blomstrande elit- och tävlingsverksamhet. Det är föreningen Uppsala flickorna och Uppsala Gymnastikfrämjande (i dag Uppsala Gymnastikförening), som fört fram många framgångsrika gymnaster. Vår första Svenska Mästarinna i Gymnastique Moderne (heter i dag Rytmask Sportgymnastik) var Eva (Eriksson) Hedberg, som tävlade framgångsrikt i hela Europa. Hon banade vägen för ett stort intresse för grenen och hjälpte sedan fram efterföljare som Gunlög (Bergwall) Jonsson, Lena Smith och Eva Lundqvist.

Elit- och Tävlingsgymnastiken, som i dag heter Artistisk Gymnastik, har också haft många framstående gymnaster. Herman Wikström och Mikael Peterson har båda tävlat i landslaget. De mest framstående på den kvinnliga sidan är Christina (Sundell) Almskog och tvillingarna Ann och Chris Olsen, båda Svenska Mästarinnor samt Carina (Lundborg) Lundberg och Madeleine Thörnqvist.

Truppgymnastiken var från början mycket framträdande och hade en viktig roll. Det kan avläsas inte minst av statistiken över avlagda märkesprov ute i föreningarna. Till exempel 1941 avlade 650 gymnaster truppmärkesprov. Nu är truppgymnastiken åter på stark frammarsch om än i något annorlunda form. Inte minst inom tävlingssidan är trupptävlingarna mycket populära.

Sammanfattningsvis kan konstateras att vissa arbetsuppgifter såsom utbildning, lokalfrågor och ledarbrist har följt förbundet genom alla åren. Fortsättningsvis önskar vi oss fler bra lokaler och fler ledare för att kunna leva upp till vår målsättning GYMNASTIK ÅT ALLA!

Eivor Skyttle-Jensen

Länna IF 70 år

Länna IF firar 70-årsjubileum under 1996. Genom årens lopp har flera olika idrotter funnits med i föreningens verksamhet. Cykel var inledningsvis anledningen till bildandet av föreningen. Idag är man specialiserad på orientering samt arrangemang för ordsbefolkningen vid Kopphagen och Klubbstugan.

Den 12 november 1926 var dagen för bildandet av Lenna Cykelklubb. Algot Öberg blev den förste ordföranden, Sven Carlsson sekreterare och Ragnar Forslund, kassör och materialförvaltare.

Under 1927 anordnades 10 klubb tävlingar och två mästerskapstävlingar. Totalt var 20-talet cyklister aktiva. Klubbtröjan var svart med grön bård över bröstet och ärmarna. 1932 avstannade verksamheten i brist på aktiva.

Föreningen ändrade namn till det vi känner igen idag: Länna Idrottsförening. Då blev det en expansion i idrottsutbudet genom introduktion av nya grenar: Gymnastik, friidrott, terränglöpning, bandy, skidor, skidorientering, fotboll och orientering.

Gymnastik pågick vintertid under 30-talet. Friidrott under 30-40 talen. Vid Lillängen, f.d. timmer avlastningen bakom järnvägsstationen, tränades kula, diskus, spjut, höjdhopp, längdhopp m.m.

Tävlingsverksamheten var dock liten. Terränglöpning höll sitt första klubbmästerskap 9 april 1933 och det sista för juniorer 1945 och seniorer 1949.

Bandy påbörjades redan 1929 och "hemmaplan" var Lötsjön. För snöröjning tillverkades en stor skrapa av trä som drogs av häst. Även konstruktioner för upptagning av vatten till spolning anordnades. Under de inledande åren deltog man inte i seriespel men i mängder av vänskapsmatcher. Pojklaget hade fina framgångar under 50-talet. Två i UNT-cupen och serien 1952 samt toppresultat 1953 med serieseger. Framgångarna hade stor del genom eldsjelen, lagledaren och tränaren, magister Gösta Carlsson.

Skidåkning har också varit populärt. 1933 kördes det första protokollförda klubbmästerskapet.

Mängder av träningstävlingar, klubbmatcher, poängtävlingar m.m. finns registrerat. Under 50-talet även många nationella och DM-tävlingar. Verksamheten trappades ned under 60-talet och lades ned 1970. Idag försöker föreningen hålla ett motionsspår öppet under vintern.

Även skidorientering har funnits med och det första klubbmästerskapet hölls 1941 och det sista 1956. Inledningen av 50-talet var intensivast med deltagande i DM, nationella tävlingar och SM, både individuellt och i budkavle. 1957 kom man på en delad 19:e plats i SM-budkavlen.

1930 föreslogs att iordningställa en fotbollsplan. 1932 hyrde man en plan nere vid Fjärden av arrendatorn vid Länna Gård. Föreningen fick betala 150 kr per år, en summa som motsvarade värdet av den uteblivna höskörden på området. 1933-34 deltog man för första gången i seriespel.

1937 upplät Lenna Bruk mark till en ny plan, Eksunda, som ännu idag finns kvar som träningsplan. Planen var klar 1939. Enligt tillgänglig statistik har det spelats 1.461 matcher totalt. 628 segrar, 167 oavgjorda och förlust i 666 matcher. Holger Sporrang deltog i flest matcher, 411 stycken medan Åke Nyström är föreningens skyttekung med totalt 318 mål. 1969 upphörde fotbollsverksamheten på grund av ledarbrist.

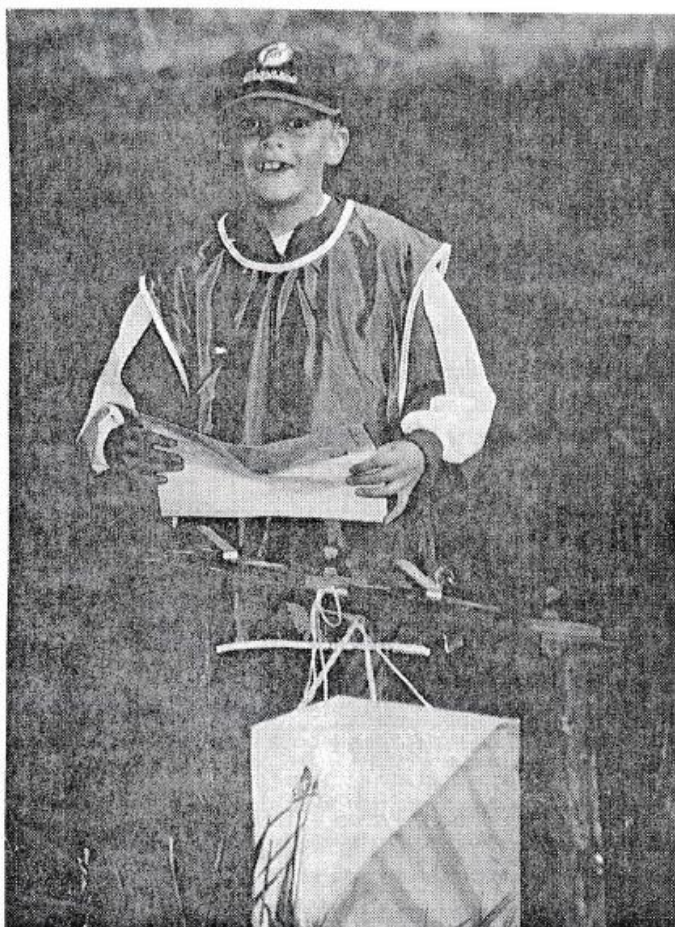
1968 startades verksamhet med ishockey och efter några år seriespel för både seniorer och pojkar.

A-laget segrade serien säsongen 1973-74 och följdes senare upp med ytterligare serieseger, liksom segrar bland de olika pojklagen. När vintrarna var dåliga fick man åka till konstisbanor, ofta sen kvällstid. En verklig eldsjäl som under 10-talet år lade ned mycket tid och kraft är Hans Ek. Som tränare, lagledare, snöskottare och ismakare bjöd han på det mesta av sin fritid. När vintrarna blev allt sämre så blev det dock ännu svårare att få is på ishockeybanan vid Länna skola. Därmed svalnade intresset och underlaget att få spelare försvann. Verksamheten upphörde under slutet av 1980-talet och sektionen lades ned.

Orientering är den idrottsliga verksamhet som finns kvar idag. Den förekom redan under 1930-talet, med den första noterade träningstävlingen 1933 och det första klubbmästerskapet samma år. Under 1950-talet upplevde orienteringen en storhetstid med många etablerade Lännaorienterare. Erik "Skrubben" Johansson var dynamisk ledare och hade del i framgångarna. Det blev flera starter i SM och deltagande i landskamp mot Norge för orienterarna. Intresset sjönk under 1960-talet för att åter blomma upp under 1970-talet. Det blev flera fina framgångar i 5-dagars, DM och RM-tävlingar. Flera ungdomssatsningar genomfördes för att rekrytera nya orienterare till föreningen.

1981 framställdes den första egna orienteringskartan, Norrsjö-bladet. Detta blev starten för en mängd kartprojekt samt som flitig tävlingsarrangör, något som fortsatt fram till nu och planeringen fortsätter. Den senast framtagna kartan är Sjötorp i två kartskalor. Den användes vid det egna

tävlingsarrangemanget den 21 september 1996 med tävlingscentrum i Kopphagen. Under flera år arrangerades även motionsorienteringar, både till skogs och med cykel.

Under de senaste åren pågår en expansion i ungdomsverksamheten vilket givetvis ger ett positivt genomslag i hela föreningen. Här finns både tävlande ungdomar och nybörjare som får sina första kunskaper i orientering. Förutsättningen för denna positiva utveckling är att många ledare engagerar sig för ungdomarna.

Småknatarna är en ny aktivitet för de yngsta i åldrarna 4-6 år. Tillsammans går de en skogspromenad och leker i skogen. Det ger skogsvana och ökar förutsättningarna att de återkommer till nybörjarverksamheten när de blir något äldre.

Lötsjön runt är ett uppskattat motionsarrangemang där man springer åtta km runt Lötsjön. Arrangemanget är annorlunda på så sätt att det bl.a. inte tas upp någon anmälningsavgift. Allt fler "duktiga" löpare kommer och förgyller tävlingen.

Ungdomsverksamheten har samlat många intresserade. Här är Mikael Svensson vid sista kontrollen när Länna IF arrangerade "Till skogs med UNT" våren 1996

Föreningens klubbstuga stod färdig vid årsskiftet 1992-93. Belägen centralt vid Länna skola är den en viktig samlingspunkt. Här finns samlingslokal, kök, omklädningsrum med duschar, kontor och förråd. Kopphagens festplats användes redan 1927. Vid den första festen 12-13 juni var inträdet 50 öre för äldre och 25 öre för barn. Man fick till Länna Bruk betala 9 kr per kväll som dansbanan användes. Senare övertogs verksamheten av Länna IF som arrenderar området. 1941 installerades elljus och Kopphagen var populär dansplats långt in på 60-talet. I mitten av 70-talet rustades Kopphagen och samarbete inleddes med servering i samband med Museijärnvägens tågtrafik. Midsommarafton har gamla traditioner. Under eftermiddagen är det familjefest med dans kring midsommarstången. På kvällen dans på dansbanan till orkester. Vidare brukar det anordnas knytfest.

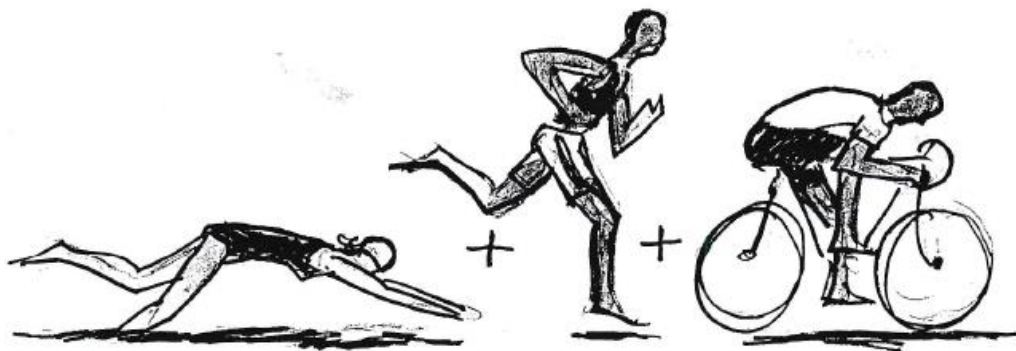
Inför julen ordnar föreningen julgransförsäljning med garanterat "färska" granar. De huggs under lördagen och säljs dagen efter. Intill Klubbstugan ordnas tjugondaknutsfirande då man dansar ut julen. En egen föreningstidning, "Stämplat" ges ut sedan 1979. Den har under åren utvecklats och sprider information kring föreningens verksamhet.

I denna tillbakablick så kan man givetvis bara skrapa på ytan. Sammanfattningsvis så är Länna IF i medvind. Även om det idag bara är orientering på programmet så är verksamheten bred, med aktiva i blandade åldrar.

Länna IF - pionjär i triathlon

När jag spurtade i mål i Koppbacken på Länna IF:s orientering i september i år, slog det mig plötsligt att här hade jag varit förut! Jag gick hem och bläddrade i gamla tidningsurklipp och hittade både inbjudan till "Blandad" stafett och referat av en tävling 10 juli 1938, som jag ska berätta om här.

Tävlingsformen omfattade 3 sträckor: simning 300 m över Lötsjön, landsvägslöpning 1000 m samt cykellopp 17 km, "Ulfsbygden runt". Enligt reglerna: "Cyklarna skola vara försedda med stålskenor, stänkskärmar och uppåtböjt styre." Startavgiften var 3 kr per lag.

Man tävlade för sin hemort och inte för de etablerade idrottsföreningarna. Mitt lag var Gamla Uppsala, fast laget bestod av Thorare. Konkurrenterna var Länna, Funbo och Lagga, alla med flera lag. Spännande strider utkämpades på alla sträckorna. Särskilt hård var slutstriden, då två Länna-lag pressade ledande Kurt Svennbeck i Gamla Uppsala. Länna II med E. Eriksson slog honom med några centimeter, men båda lagen fick samma tid.

Sture Wahlrot, Funbo, vann simsträckan, Lasse Bönemark, Gamla Uppsala, löpsträckan och E. Eriksson, Länna II cykelloppet. Själv blev jag trea i simningen och fick ett specialpris som enda kvinnliga deltagare.

Slutresultat: 1. Länna II (N.Andersson, K.Pettersson, E.Eriksson), 2. Gamla Uppsala (Inga Svennbeck, L.Bönemark, K.Svennbeck), 3. Länna I (H.Gustavsson, S.Eriksson, S.Book), 4. Funbo II, 5. Funbo I.

Jag har också anteckningar om en tävling 16 juli 1939, där Gamla Uppsalas lag blev trea. Länna IF arrangerade den här tävlingen under några år men tröttnade snart, eftersom man var ensam i genren - åtminstone i Uppland.

Inga Svennbeck-Löwdin

Folkrörelsearkivet och idrotten

Trots att det finns de som hävdar att idrottsrörelsen inte haft något större intresse av att spara sina arkivhandlingar, finns det ändå relativt många idrottsarkiv i Folkrörelsearkivet. En av de första föreningarna som lämnade in sina handlingar till Folkrörelsearkivet var IK Sirius. Det har nu snart gått 18 år sedan dess. Under åren har sedan ett anseeligt antal idrottsarkiv samlats in. Inte minst har Folkrörelsearkivet försökt samla in idrottsarkiv under arkivets föreningsinventeringar i kommunerna. För tillfället förvarar Folkrörelsearkivet 157 idrottsarkiv motsvarande c:a 300 hyllmeter.

Eftersom idrottsrörelsen i början var en utpräglad stadsföreteelse är det inte så märkligt att de flesta, eller 68 stycken arkiv, är från Uppsala kommun. Förutom Sirius så förvarar arkivet även andra stor-klubbars handlingar, t.ex. IF Thor, Uppsala IF, IF Vesta, Uppsala students IF, SMK Uppsala m.fl. Sist men inte minst finns stora delar, om än inte det äldsta materialet, från den förening som i somras firade sitt 200-årsjubileum, och som därmed brukar kallas världens äldsta idrottsförening – Uppsala simskällskap. Lägg därtill hela Upplands Idrottsförbunds arkiv och ett antal specialdistriktsförbund.

Exempel på vad man kan hitta i Folkrörelsearkivet; handlingar, fotografier, affischer m.m.

Förutom i staden var det i bruksmiljön man hittade de första idrottsföreningarna. Att idrottsföreningar hade en bra grogrund i bruksorter, hör ofta samman med att det fanns ett stort dominerande företag som såg som sin uppgift att stödja idrotten och kanske speciellt lagidrotten. Företaget såg naturligtvis att det låg i deras intresse att få en kunnig och ansvarskännande personal som kände samhörighet med företaget. Ansvarskänsla och samhörighetskänsla som är starka drivkrafter i en lagidrott var även en tillgång om det kunde överföras till företaget. Att bandyn haft sina starkaste fästen i just bruksorter har till en del dessa orsaker.

En representant för dessa "bruksidrottsföreningar" är Skutskärs IF. Klubben bildades 1915 och har främst blivit förknippad med bandy. När man började spela en februarisöndag 1919 var det väl ingen bland den fåtaliga publiken som anade att han såg ett kommande storlag i bandy. Speciellt inte som man förlorade den första matchen mot Brynäs med 9-2. Den första stora framgången kom 1929 i kvalet till SM, då man först besegrade en av den tidens stora, Hammarby från Stockholm. Söndagen efter ställdes man mot suveräna Stockholms-Göta, som endast vann med uddamålet. Göta slog därefter Västerås SK i finalen. Även året därpå var lyckosamt, då man tog hem segern i DM-finalen mot lokalkonkurrenten SK Tirfing. Bedriften blev inte mindre av att Tirfing veckan innan hade blivit svenska mästare. Efter den tredje SM-finalen lyckades det till slut för Skutskär att bli svenska mästare. I finalen som spelades på Stockholms stadion 1944 inför drygt 20.000 åskådare betvingade man Västerås SK med 2-0. Klubben har naturligtvis också försett det svenska landslaget i bandy med ett flertal spelare. Först i raden var Ivan Nyhlén 1929 medan "Bissen" Lindberg debuterade 1931. Därutöver har ett tjugotal spelare från Skutskär varit uttagna i olika landslagstrupper. Skutskärs stoltheter, SK Tirfing och Skutskärs IF, förvarar naturligtvis sina handlingar i Folkrörelsearkivet.

En annan storklubb som vuxit fram i bruksmiljön är Gimo IF. Föreningen som bildades 1914 är väl för alltid förknippad med sina idrottsspel. Vinterspelen som inleddes oansenligt 1915 hade skidor och skytte på programmet. Redan 1919 hade spelen vuxit så mycket att det året deltog 479 personer. Trots vinterspelen var det ändå sommarspelen som placerade Gimo på den stora idrottskartan. Upprinnelsen till spelen var en skytte- och idrottsfest som Gimo IF arrangerade tillsammans med Gimo skytteförening 1915. Fr. o. m. 1930-talet räknades Gimospelen som en av de stora idrottstävlingarna i Sverige. Tidningen "Idrottsbladet" utnämnde t.o.m. Gimospelen som "Lilla SM". Förutom möteshandlingar och resultatlistor från Gimo IF förvarar även Folkrörelsearkivet en film från 1935 års Gimospel.

Utöver det man brukar betrakta som traditionellt arkivmaterial, d v s möteshandlingar, resultatlistor, bilder och affischer m.m., förvarar Folkrörelsearkivet även idrottsfilmerna "Idrottsåret" mellan 1955 och 1980.

Bakgrunden till att Folkrörelsearkivet bildades 1978, var att föreningarna i länet hade stora svårigheter att själva förvara sina handlingar. Eftersom folkrörelserna haft stor betydelse för utvecklingen av det svenska samhälle t ansågs det viktigt att även den här biten av Sveriges historia gavs förutsättningar att bevaras för framtiden. Folkrörelsearkivet tar emot handlingar från alla typer av föreningar med säte i Uppsala län.

Arkivet som ligger på S:t Olofsgatan 15 (bibliotekshuset) har öppet dagligen måndag 13.00-16.00, tisdag-torsdag 10.00-16.00, fredag 9.00-12.00. En forskarsal finns där man kan sitta och studera föreningshandlingarna.

Kim Söderström

Från läktarplats...

Året var 1930 eller möjligen 1931. Sista etappen av Osloloppet, den femte, skulle nu avverkas med start mellan "Thorarnas" träningsplan och fängelset. Så där ett femtontal linimentdoftande cyklister, alla A-klassare, stod beredda att ge sig söderut mot Stockholm. Nu väntade man bara på mastern Ragge Malm, rikets dittills mest framgångsrike tävlingscycklist.

Själv var jag en gosse, tio år på det elfte eller möjligen elva år på det tolfte, som pallrat sig upp till "Thorarnas" för att få bevittna det stora ögonblicket. Men oj, va' med folk, bara vuxna människor! Här skulle man omöjligen kunna få en skymt av härligheten. Det blev till att försiktigt tränga sig fram till det avgränsande repet för att få någon behållning.

Fram kom jag och fick en toppenfin "ringside"-plats. För att se ännu lite bättre böjde jag mig över repet just när en representant för ordningspolisen sakta passerade förbi på andra sidan repet. En vänster backhand landade på min bröstorg. Så hårt träffade den väl inte, men väl så illa att jag drabbades av en kortvarig andnöd.

En äldre dam, lika "vitbevantad" som poliskonstapeln, blev vittne till händelsen. Hon reagerade ögonblickligen genom att högljutt ge konstapeln en reprimand för hans tilltag. Konstapeln stannade upp och vände sig mot damen utan att något svar undslapp honom. Men i hans ögon kunde man utläsa "missfirmelse mot tjänsteman, passa sig damen, sådant där kan bli åtalbart!".

Damen ifråga anade nog vad som skulle kunna hända och vände sig nu mot mig och frågade med blid stämma: "Hur gick det för dig min lille vän"? Med utslätade anletsdrag och med en tiukämpat stadig röst svarade jag kavat: "Ingen fara, tant". Man var ju i alla fall tio år på det elfte, eller var det elva år på det tolfte, på väg att bli vuxen!

Hur det nu var hann jag iakttä den slutlige segraren, finländaren Raoul Hellberg, Enskede-Johnsson och fyrishovaren Gösta Björklund, tvåa och trea i prislistan. Och sedan följde hela raden av cykelryttare, de flesta från Fyrishov.

Så ljud startskottet! Med Ragge Malm i spetsen, iförd kavaj och golfbyxor och med en fjäder i en sportig hatt, drog följet i väg mot Stockholm. I Flottsund släppte Ragge fältet fritt.

Jag tyckte nog att jag hade upplevt något stort i mitt unga liv. Trots allt var heroerna på cyklarna den stora behållningen, även om jag aldrig kan glömma en speciell vänster backhand. Men poliskonstapelns handlingssätt har jag i vuxen och mogen ålder hunnit omvärdera, det var nog inte så illa menat som det kom att te sig.

Arne P.

Vi minns...

Oscar i Skepptuna

För oss upplandsgymnaster har Skepptuna och Oscar blivit två välkända begrepp - gymnastikkommun och framgångsrik ledare. Skepptuna är en ort belägen någonstans mittemellan Uppsala och Norrtälje. Den har vissa tider haft upp till 10-procentigt deltagande i gymnastiken. Vad sägs om det? För gamla och unga, män och kvinnor har gymnastiken där varit en hjärtesak som haft de kommunala myndigheternas fulla stöd.

Den som såg till att gymnastikverksamheten fick denna omfattning var Oscar Lindhé. Från en blygsam början i mitten på 30-talet som statistikförare i en gymnastikavdelning, ledd av folkskollärare John Kjellman, växte Oscar med sin uppgift som ledare och organisatör. Sin första riktiga kurs i konsten att leda gymnastik fick han för övrigt 1943 i Sigtuna där Gustaf Liljegren och Gertrud Molund-Altrén var instruktörer.

Oscar Lindhé i gymnastsällskap

Det var inte bara i Skepptuna som Oscar verkade. Han var i egenskap av ordförande i sin krets av Upplands Gymnastikförbund i högsta grad propagandist för gymnastik och skapare av nya avdelningar.

Gymnastikverksamheten i Markim, Orkesta, Frösunda, Lunda, Brottbys och Vallentuna m. fl. orter var helt och hållet hans förtjänst. Till Vallentuna cyklade förresten ibland skepptunagymnasterna för att samträna för gymnastikens dag i Skepptuna, en liten tripp på fem mil så där.

Gymnastikens dag i Skepptuna var under ett tiotal år (1946-1956) verkliga gymnastikfester med deltagande trupper även från Stockholm och Uppsala. Några namn kan i det sammanhanget nämnas; pojk- och flicktrupperna från Högalid, Hermes, Stockholmsgymnasterna (SGF), och Hammarby dito samt Uppsala studenters kvinnliga elit och Uppsala Gymnastiksällskap.

Bygdegården blir gymnastikens högborg

En framsynt ledare som Oscar såg naturligtvis till att verksamheten även fick gynnsamma yttre omständigheter. När 1952 den nya bygdegården byggdes, ordnades i samarbete med arkitekt och byggmästare så att lämpligt golv lades in, att redskapsrum planlades redan vid ritningen och att bommar med flera redskap fick en sådan placering att de till "vardags" doldes eller naturligt smälte in i miljön och inte störde när bygdegården någon gång användes för annat ändamål.

I den gamla skolan där gymnasterna tidigare höll till, fanns en gammal järnkamin, modell äldre och större, som särskilt vid hopp hade en viss benägenhet att likna lutande tornet i Pisa. Många truppmärkesdomare har stått med hjärtat i halsgropen men blivit lugnade när några åskådare, ofta bland dem klockare och präst, ställt sig på ömse sidor om kaminen.

Den som i egenskap av truppmärkesdomare fått en påringning av Oscar med förslag om dag och tid för denna händelse har ofta haft svårt att rucka på dessa data. Det har visat sig att hänsyn redan tagits till att någon av gymnasterna skall hjälpa till med tvätten eller att någon annan läser engelska eller att en tredje jobbar i Stockholm och kommer hem först senare.

En del hade som sagt sitt arbete i huvudstaden och därmed är man mer eller mindre osökt inne på problemet "flykten från landsbygden", en företeelse som även hotade Skepptuna. Det är ganska kuriöst att tänka sig att Oscar, vars arbete i så hög grad varit ägnat att lindra verkningarna av denna urbanisering, nu själv såg sig tvingad söka sin utkomst i Uppsala.

Inga fritidsproblem

Man kunde kanske även se saken på annat sätt. Oscar var nämligen med i AU för tre distriktsförbund: idrott, handboll och gymnastik. Detta gjorde att Oscars fritid till stor del tillbringades i residensstaden. Det kunde kanske vara skönt att få slippa de många nattliga resorna från ibland alltför långa sammanträden. Dessa resor företogs för det mesta i idrottsdistriktets mest kända fordon - Oscars röda volkswagenbuss - ett slags skepptunaidrottens flammande symbol. Varhelst handbolls flickor tävlade eller tränade, gymnaster var på ledardagar eller bordtennis spelare svingade sin racket; där dök den röda bussen upp.

På tal om bilar måste nämnas att det år (kommer att gå till historien) då Uppland fick två bilar i Gymnastiklotteriet, 1960 alltså, vann Oscar den ena. Det gick så lyckligt den här gången att en av oss, som brukade ha osålda lotter kvar när redovisningstiden är ute, fick en vinst! Eftersom vinnaren ifråga hade en bra bil förut så tog han ut pengar istället och bjöd hela Skepptuna, och utsocknes med, på ett hejdundrande 50-årskalas - i bygdegården naturligtvis. Där sades mycket vackert och riktigt med för den delen om Oscars insats inte bara på det idrottsliga området. Han hade nämligen, på tid som blivit över, varit hemvärnschef, vice brandchef, haft sitt finger med i frivilligt skytte och varit kommunalfullmäktig.

Det fordras bland annat kondition för sådant.

En man med så många järn i elden kunde naturligtvis inte alltid vara lika aktiv på de olika verksamhetsområdena samtidigt. Hemligheten med Oscars framgångar torde delvis ligga däri att han något eller några år ägnade sina krafter helt åt gymnastiken och därefter överlämnade åt medhjälpare att fortsätta på den inarbetade linjen för att själv någon tid koncentrera sig på fotbollen eller orientering, för att nämna ett par andra grenar som också låg honom varmt om hjärtat.

När Oscar Lindhé mer eller mindre lämnade Skepptuna och idrottsföreningen, som han var med och bildade 1927, skedde det inte utan vidare. Han lämnade över verksamheten åt pålitliga efterträdare. Gymnasterna Sif Elfstrand och Bengt Andersson skulle föra verket vidare i den kommun där det enligt Oscar varit så lätt arbeta för idrott.

Stig Hultberg (Artikeln, här något redigerad, är tidigare publicerad i Svenska Gymnastikförbundets tidskrift *Gymnastikledaren*)

Oscar Lindhé avled den 27 augusti 1983.

&

Så kom idrotten till Enköping

Målgrupp	Alla intresserade
Innehåll	Tre stora idrotter presenteras; fotboll, ishockey, friidrott
Avgift	Fritt inträde
Föreläsare	Hans Pettersson, ESK, Gustav Lindberg, EIS, Kurt Pettersson, EAI
Medarrangörer	Upplands Idrottshistoriska Förening Enköpings kommunbibliotek

Datum	Plats	Tid	Arrnr
5/11	Biblioteket, Enköping	19-21	950978

HÖSTENS PROGRAM

1. Så kom idrotten till Enköping (se ovan)

Under hösten har vi två "idrotts-caféer" inplanerade, det första klockan 19-21 den 5 november i Enköping, där vi samverkar med SISU och Enköpings bibliotek. Vi ordnar subventionerad sam-akning i privatbilar från Uppsala i förhoppning att även medlemmar därifrån passar på att göra sig bekanta med Enköpings idrottshistoria. Avresa kl. 17.45 från Hum-Centrums P-plats närmast Rackarbergsområdet/Luthagsleden. Här kan bilar som inte behövs lämnas.

2. Brottning - en stor idrott i Uppland

Den 26 november kommer den uppländska brottningens historia att behandlas. Träffen äger rum i samarbete med SISU hos Upplands Idrottsförbund, Portalgatan 9, klockan 18.30. Kända ledare och aktiva från olika tider medverkar i en panel. Publiken är välkommen att medverka. Kaffé serveras som vanligt.

Detta medlemsblad innehåller:

1. Presentation (Inga Löwdin)
2. Föreningsinformation (Styrelsen)
3. Vi gratulerar... Upsala Cykelklubb (Rolf Pålbrant)
5. Vi gratulerar... Upplands Gymnastikförbund (Eivor Skyttle-Jensen)
7. Vi gratulerar... Länna IF (Per-Olof Svensson)
9. Länna IF - pionjär i triathlon (Inga Löwdin)
10. Simsporten i fokus; recension av Upsala Simsällskaps jubileumsskrift (Inga Löwdin)
11. Folkrorelsearkivet och idrotten (Kim Söderström)
13. Från läktarplats...; Osloloppet (Arne P.)
14. Vi minns...; Oscar i Skepptuna (Stig Hultberg)
16. Höstens program (UIHF & SISU)